

L'ENIGMA DE BAGDAD

Lluís Miret

28

COL·LECCIÓ LA MOTO-T I N I E M • d i c i o n s •

Memòries d'un sumeròleg

Tots els anys, a centenars o milers d'aules repartides arreu del món, es formula la mateixa pregunta:

–Quan comença la història?

–La història comença amb l'aparició de l'escriptura
–contesten milers d'alumnes de totes les races, condicions o nacionalitats imaginables.

–Efectivament, la història comença amb l'aparició de l'escriptura, fet més o menys contemporani a l'aparició de les primeres ciutats, en algun moment entre el 3500 i el 3300 abans de Crist, en algun lloc de la conca baixa dels rius Eufrates i Tigris, sota la civilització sumèria
–centenars o milers de professors concreten més o menys la resposta. Ara bé, només un manoll d'erudits petulants podem anar més enllà i afirmar:

–La història comença quan jo i uns quants col·legues ho decidim.

Amb aquesta resposta, jo, Rudolph von Vasten, catedràtic emèrit de la Universitat de Humboldt, encetava cada any el Curs Avançat d'Arqueologia i Història Antiga organitzat pel museu de Pèrgam, a Berlín.

Aquesta fanfarronada és en realitat un acudit clàssic de sumeròlegs. Un petit luxe que ens permetem les poques persones que al món ens dediquem a estudiar la civilització, l'art i la llengua sumeris. El difús pas entre la prehistòria i la història, entre el signe i l'escriptura, entre el mite i la realitat.

Els sumeròlegs som una raça escassa i insignificant, però summament orgullosa. És probable que la nostra matèria interesse a poca gent, és segur que no té cap aplicació pràctica, però nosaltres ens considerem els veritaders científics, els genuïns historiadors, els autèntics filòsofs. D'on venim? Aquesta és la gran qüestió a la qual s'enfronten la història, la ciència i la filosofia. Tots aspirem a conèixer les nostres arrels i els nostres orígens. La civilització, la literatura, les lleis... Tot comparteix un origen comú: Sumer. Quin és el primer rei? Quin el primer déu? I la primera llei? A centenars, a milers de preguntes com aquestes dona resposta la sumerologia. No vol dir això que no existiren déus, reis o lleis abans del regne de Sumer. Un arqueòleg pot intuir l'existència de religions o legislacions a la prehistòria, però només pot suposar-ho, perquè, fins que arribi l'improbable moment en què puguem viatjar en el temps, només a la font escrita i original se li estarà permès confirmar o refutar un fet.

He gastat la vida tractant d'aportar un poc de llum sobre els orígens de la civilització, sobre la zona més obscura, llunyana i enigmàtica de la nostra història, el que alguns anomenen protohistòria. Centenars de tauletes de fang solidificat amb misteriosos signes cuneïformes il·luminen amb feblesa aquest període de temps, que s'ha mantingut ocult durant milers d'anys. Més enllà només existeixen conjectures i possibilitats.

Sóc un dels que més en sap i, no obstant això, cada dia que passa tinc més dubtes. Damunt, per si no fóra prou complicat analitzar la història més antiga, la nostra especialitat ha sigut castigada per la història més recent.

Les nostres fonts es troben al mig d'un camp de batalla, a l'Iraq. Fa trenta anys podíem investigar sobre el terreny, aspirar a nous descobriments. Ara és impossible. Som una de les poques ciències que no aspira a avançar, que només es preocupa de no retrocedir. En compte d'esperar noves troballes, patim perquè no se saquegen les excavacions, ni s'assalten els museus, ni es destruïsquen els vestigis sumeris més preats.

A falta de nous materials, hem aprofundit en la coneixença de tot allò que disposem. Així, els darrers anys hi ha hagut avanços importants. Gràcies a l'estudi de les tauletes conservades als museus d'arreu del món, hem pogut anar desxifrant la llengua sumerioarcàdia. Avui comprenem la totalitat de la gramàtica i pràcticament tot el vocabulari. Des de fa pocs anys, som capaços de traduir els textos, llegir la seua correspondència,

literatura i legislació. Ara que comprenem les seues paraules, per fi podem aspirar a conèixer la seua ànima, a escoltar els seus anhels, a comprendre les seues pors...

A mi em sembla apassionant, però, en tot cas, açò importa a molt poca gent. Vivim en una civilització obsessionada per les guerres, l'energia o l'economia. Un món que, en nom d'un futur incert, ha renunciat a conèixer els seus orígens.

Nosaltres, els estudiosos de Sumer, som els historiadors de frontera. Viatgem als confins de la història per fixar els traços que separen la història del neolític. Jo ja fa cinc anys que em vaig jubilar i que vaig abandonar la investigació i la docència. La idea original era portar una vida tranquil·la, lluny de l'exigent món acadèmic i de les obligacions que comporta.

Sempre havia volgut escriure. Naturalment tinc publicats centenars d'articles i dotzena i mitja de tractats d'arqueologia, però no era això el que jo volia. Després de molts anys verificant teories històriques amb proves objectives, desitjava experimentar el plaer d'inventar lliurement. Volia ser escriptor.

Malauradament, prompte vaig descobrir que no gaudia de la imaginació ni la gràcia necessàries. Un any després de jubilar-me, em trobava avorrit i frustrat, quan vaig sentir el timbre de la porta. Em vaig alçar pensant que devia ser el carter: m'equivocava. Era el meu passat que em rescatava i m'oferia no una, sinó dues històries sorprenents.

La llegenda del Rei Llop

En un temps molt llunyà i en un lloc molt proper, la nostra espècie vivia agrupada en un únic regne, governada per un rei poderós i respectat, descendent directe dels grans déus que un dia habitaren i crearen aquestes venturoses terres: Sa Majestat Hakum III.

Vivíem en pau envoltats d'un món d'obscuritat, guerres i misèria, però la pau condueix a la prosperitat, i la prosperitat a l'enveja. Allò que era normal per a nosaltres, resultava injust per a la resta. Els altres pobles anhelaven les nostres riqueses, odiaven la pau i la ventura gaudida, i enviaven exèrcits poderosos a conquerir-nos. Nosaltres no comptàvem amb un gran exèrcit, però el rei Hakum III era un bon guerrer. Comandava una cavalleria destra i valenta, capaç de derrotar el més terrible dels exèrcits invasors.

Tot i els problemes i les preocupacions, entre batalla i batalla, el bon rei encara va trobar temps per a casar-se i engendrar un fill, a qui batejaren amb el nom de Kelum. Els anys passaven, les batalles es guanyaven, la pau i la prosperitat s'imposaven, i el xiquet creixia sa i fort. La fortuna semblava ajudar-nos. La gent confiava en Sa Majestat Hakum III i esperava que Kelum I continuara la tasca del pare.

El problema és que els fills, fins i tot els fills dels sobirans i els descendents dels déus, estan cridats a escriure el seu propi destí. Kelum no era gens batallador, odiava les armes, la cort l'avorria i estimava la natura. A penes podia, s'escapava de palau i cavalcava fins a les muntanyes més altes i aïllades del regne. Lluny dels luxes i les espases, sota la pluja i les estrelles, se sentia lliure i feliç.

Durant aquestes escapades, Kelum tenia l'oportunitat de conèixer un món diferent del de la cort. Paisatges, pobles i persones que fascinaven el jove príncep. Kelum sentia una admiració especial per la gent de les muntanyes. Li agradava amagar-se darrere dels matolls i espionar els llauradors i ramaders. Era gent rude i pobra, que treballava de sol a sol i que ignorava l'art de l'escriptura, però que sempre oferia un somriure i un pitxer de llet al jove cavaller. Kelum viatjava d'incògnit i creia conèixer el secret de la felicitat que desprenien: fruit de l'aire pur, de l'aigua clara i del silenci de les serres.

Les temporades de Kelum lluny de la ciutat s'allargaven. Al principi el rei Hakum III no hi va donar importància. «Que viatge pel regne i conega els seus súbdits; que cavalque i cace per les muntanyes, que descobrisca el país. No existeix millor entrenament per a la guerra.» Amb aquesta excusa, Kelum va gaudir de llargues temporades vagant solitari pels cims de les serralades, sense més companyia que la del seu cavall.

Un matí de molta calor, mentre recorria els cims d'una serralada remota, el príncep ataüllà la modesta cabanya d'uns ramaders. Era un lloc aïllat i solitari, on mai no haguera sospitat que trobaria ningú. Encuriosit i tafa-ner, va trucar a la porta. De dins de la cabanya sorgí el rostre més bell que mai haguera somiat.

Immediatament, el cor de Kelum començà a bategar amb força, mentre la ment treballava enfebrada per buscar un inici de conversa. Però tot fou interromput per l'aparició del pare de la criatura, un ramader fort i seriós que imposava temor i respecte. Kelum s'excusà dient que s'havia perdut. L'home es va mostrar hospitalari i li oferí que esmorzara amb ells. Així va ser com el príncep va conèixer aquella enlluernadora criatura que li canviaria la vida per sempre.

Li deien Saïna i era la filla del ramader. Des que la mare va morir, Saïna acompanyava el pare i el ramat per totes aquelles serralades. A l'hivern baixaven al pla i venien la llana, la llet i la carn d'alguns animals. A l'estiu, com que els pastos escassejaven a les terres baixes, havien de muntar fins a dalt de la serralada a buscar menjar per a les ovelles i les cabres. El ramader es queixava de la duresa d'aquella vida, mentre Saïna somreia en silenci i Kelum escoltava amb una barreja d'admiració i enveja.

Al cap de poc d'esmorzar, el ramader i la filla acompanyaren Kelum a una senda des d'on podria baixar amb facilitat fins al poble més pròxim. El príncep s'acomiadà fingint un somriure i prometent que regressaria a visitar-los. Kelum va tornar al palau reial, però ja mai seria el mateix.